

Tutkimus on merkittävä paitsi tutkimusetiikan pohdintana sekä suomalaisen homo- ja lesbohistorian kirjoituksen tienraivaajana, myös uutena näkökulmana sodanjälkeisten sukupuolitettujen ja luokkaspesifien valtasuhteiden rakentumiseen. Juvosen mukaan kielteinen homoseksuaalisuuspuhe oli välttämätön ainesosa sodassa kärsineen heteromaskuliinisuuden jälleerakentamisessa – kielteisten käsitysten pakonomainen toisto osoittaa, kuinka hataralla pohjalla heteroseksuaalisuuden ”luonnollisuus” oli ja on yhä.

On harvinaista, että väitöskirja onnistuu olemaan yhtäaikaa viihdyttävä, selkeäsanainen, syvälinen ja teoreettisesti antoisa. Se olisi mahdolloman mukavaa luettavaa, jollei siinä käsiteltäisi niin mahdolloman vaikeita ja kipeitä asioita.

KATARIINA KYRÖLÄ

Karl Marx on raju brändi

Jukka Heiskanen & Jorma Mäntylä (toim.): MarxIT.

Informaatiokapitalismin kriittistä tarkastelua.

Helsinki: Karl Marx -seura 2003. 155 s.

Kuten hyvin tiedetään, viime vuosituuhannan lopulla nähtiin tietotekniikan ryydittämän talouden kova rynnistys. Silloin, kuten aiempienkin kovien nousukausien yhteydessä, elettiin luulossa, että on siirrytty uuteen aikakauteen, jossa vanhat talouden lait eivät päde. Muuankin nousuhuumaan osallistunut kertoi tuolloin unohtuneensa sen tosiseikan, ettei pörssi luovarallisuutta. Nousun aikana panttiin liki kaikki toivo siihen, että pieni putiikki markkinoilla samotessaan kohtaa ihanan bisneskelin, joka johdattaa ison rahoittajan tykö. Rikastumisen toivoa ei toisin sanoen pantu ensisijaisesti tuotannon, vaan tuotantoidean

kaupaksi menemisen varaan. Tällöisessä puuhassa toivorkaus ei niin vain muutukaan oikeaksi vauraudeksi.

MarxIT:n kiinnostavin artikkeli liikkuu juuri tällä ongelmakentällä. Pertti Honkanen tutkaillee Marxin arvoteorian soveltumista nykymenoon. Hän muistuttaa Marxin erottaneen toisistaan pääoman tuotantoprosessin sekä pääoman kierron prosessin. Kun pitää kiinni siitä, että rahamarkkinoilla ei muodostu arvoa, vaan arvoa jaetaan pörssissä uudestaan, voi ehkä samalla pitää kiinni lompakostaan. Hauska on myös Honkasen todistelu, jossa hän osoittaa, että teollisuuden käyttämä tuottavuuden indikaattori on oikeastaan Marxin lisäarveteorian johdannainen. Kyse ei ole niinkään siitä, etteikö Marx olisi oikeassa luonnehtiessaan kapitalistien yhteiskuntien kehkeytymistä arvomuodostuksen ympärille, vaan siitä, mikä meitä sen kehityksen päässä odottaa.

Kirjan toimittajien kirjoittaman johdannon alku on hyödyllistä ja tarpeellista tekstiä, sillä siinä katsastetaan Marxin soveltuvuutta nykyisen tietotekniikkakapitalismin analyysiin. Samoin Mäntylän gramscilaisittain virittynyt teksti USA:n antitrustilainsäädännön soveltamisesta Microsoftiin on tässä teoksessa perusteltu.

Joissakin kirjan teksteissä on apologian makua. Esimerkiksi DDR:n epäonnistuminen tietotekniikkamarkkinoilla on sinänsä kiinnostava luku. DDR:n pulatalous, ulkomaankaupan suhteet ja sosialismin kyvyttömyys lietsoa kilpailuhenkeä esitetään syinä maan tietotekniikkatalouden rämpimiselle. Toki on kiehtovaa jälkikäteen spekuloida, että 1980-luvulla opiskelijan kodinkonearsenaaliin olisi ollut ostettavissa itäksalalaisen kahvinkeittimen ja siltyraudan lisäksi *Robotron*-yhtiön derkkupc. Silti voi kysyä, olisiko *MarxIT* terävöitynyt tämän tekstin pois jättämisellä?

Kirjan otsikon ja sisällön vastavuutta alkaa ihmetellä siinä vaiheessa, kun lukee Tere Vadénin kirjoitusta hakkerietiikasta ja koodin omistajuudesta tai saman kirjoittajan tekemää Richard Stallma-

nin haastattelua, jossa puhutaan hakkeriyhteisöstä, etiikasta ja globalisaatiosta. Sama ongelma vaijaa myös Nicholas Garnhamin tietoyhteiskuntakritiikkiä sekä hivenen myös Joachim Bischoffin tekstiä modernista kapitalismista ja informaatioteknologiasta. Haluan korostaa, että tekstit ovat muutoin kelvollisia ja kiintoisia. Yhteys Marxiin jää silti melkein lukijan oman päättelyn varaan. Otsikon *MarxIT* alla näillä teksteillä on vähän samanlainen identiteettiongelma kuin kirjan kannessa olevalla kloonimikrolla, jonka kyljessä komeilee Karl Marx -seuran logo. Karl Marx on hyvä brändi. Itse tavaran sisältöön sillä ei juurikaan ole yhteyttä.

PERTTI VEHKALAHTI

